

Jůva, Vladimír

[Liškař, Čestmír. Funkce jazykové laboratoře v moderním jazykovém vyučování]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I, Řada pedagogicko-psychologická. 1971, vol. 20, iss. 16, pp. 173-174

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/112733>

Access Date: 27. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

mateřského jazyka. Proto hned na počátku roku 1883 informuje Jan Kapras⁹ o nutnosti vydat zvláštní článek říšského zákona pro školy obecné, ve kterém by bylo výslovně uvedeno, že mládež obecných škol má být vyučována srozumitelným jazykem — jazykem mateřským. Hlasy takto burčující však přišly pozdě. Zanedlouho po nich byla v dubnu 1883 přijata novela školského zákona, jejímž cílem bylo „Slovanům ne-li vůbec znenárodnit, tedy aspoň podstatně znesnadnit všechny kulturní pokrok“.¹⁰ Negativní tendence, které se objevily v novele školského zákona, postihly prakticky v určité míře všechny typy škol. Za této tíživé situace se znovu objevilo jméno Ušinského na stránkách časopisu „Posel z Budče“. Tento časopis uveřejnil v atmosféře, která negativně ovlivňovala rozvoj českého školství, překlad stati „O národnosti v obecném vychování“.¹¹ Jak byla časová slova o tom, že „soustava národní výchovy všem národům společná neexistuje ani v praxi, nýbrž ani v teorii“, nebo slova o tom, že „každý národ má svou zvláštní soustavu výchovy; proto je nemožné, aby jeden národ přijal výchovnou soustavu od národa jiného“. Byla to slova, která posilovala a pomáhala bojovat za svébytnou výchovu, za svébytné školství.

Mnohé ještě bylo českému národu a českému školství vybojovat, než došlo k cíli, a ruský pedagog, který byl středem zájmu zejména v 80. letech minulého století, si zachoval přízeň českých pedagogů i v desetiletích následujících.¹² Zvláště výrazná byla tato přízeň u Josefa Koněrzy, Josefa Klimeše a Karla Velemínského, kteří mu v pozdějším období věnovali zasvěcené monografické studie, z nichž později čerpali poznatky někteří pedagogové i v letech existence první republiky. Předmnichovská republika se však k postavě Ušinského již neobrácela. Vyplývalo to z toho, že české školství ukončilo úspěšně rokem 1918 zápas o svou existenci, a tím také ukončilo zápas o národní školství a mateřský jazyk.

Vzpomínáme-li letos výročí jednoho ze zakladatelů ruské pedagogiky, vzpomínáme současně s tím také na vývoj českého školství, kterému stál tento pedagog v jeho úsilí po boku a kterému byl ve své době významnou oporou.

Zdenka Veselá

Čestmír Liškař, Funkce jazykové laboratoře v moderním jazykovém vyučování, Komenium, Praha 1971.

Studie řeší aktuální a významnou problematiku cizojazyčného vyučování za využití moderních metod a prostředků usilujících o vyšší efektivitu vzdělávacího procesu. Autor si zvolil téma nanejvýš potřebné vzhledem k současné situaci jazykové výchovy a řeší je v obecně teoretické rovině za využití adekvátního analytického a komparačního vědeckého aparátu a adekvátních výzkumných metod.

Práce se skládá ze tří částí. V první části řeší autor metodologické problémy lingvistické pedagogiky. Analyzuje trojí základní přístup k vyučování cizím jazykům, a to lingvistický, psychologický a pedagogický, zkoumá význam každého z těchto přístupů a ukazuje, že přes těsný vztah lingvistické pedagogiky k lingvistice, k psychologii i k obecné pedagogice a didaktice běží o relativně samostatný obor se specifickými problémy, které nemůže v konečné instanci řešit ani lingvistika, ani psychologie, ani obecná pedagogika nebo didaktika.

Ve druhé části sleduje autor vývoj novodobých metod vyučování cizím jazykům. V chronologickém sledu analyzuje podstatu metody gramaticko-překladové, přímé metody, metody audiolingvální a konečně audiovizuální strukturnoglobální metody. Na základě podrobné znalosti typických představitelů jednotlivých metod snaží se autor proniknout k podstatě těchto metod, formulovat hlavní principy, na nichž jsou založeny, a odkrýt jejich přednosti, jejich jednostrannost i jejich omezené možnosti. Po kritickém zhodnocení jednotlivých systémů pak dospívá k představě všestranné

⁹ Jan Kapras, Řeč mateřská orgánem školy obecné, Paedagogium 1883, str. 28, 193.

¹⁰ Otakar Kádner, Vývoj a dnešní soustava školství, I. díl, Praha 1929, str. 125.

¹¹ K. D. Ušinský, O národnosti v obecném vychování, přel. Václav Vaníček, Posel z Budče 1884, str. 2, 179, 194, 293, 309, 327, 377, 396, 415.

¹² Ervín Koukal, Ohlas K. D. Ušinského v české pedagogické literatuře, K. D. Ušinskij, Vybrané pedagogické spisy, SPN, Praha 1955, str. 5–10.

zdůvodněné komplexní metody moderní jazykové výchovy a k úloze jazykové laboratoře jako technické základny vhodné pro realizaci dílčích didaktických operací v rámci integrovaného lingvistickopedagogického systému.

Třetí část zkoumá z různých aspektů jazykovou laboratoř. Autor vychází z analýzy její technické stránky a zamýšlí se nad její mnohotvárnou pedagogickou funkcí. Klasifikuje strukturu a formu pedagogických úkonů v laboratoři, zkoumá činitele, které podmiňují její efektivní využití, klade si otázku, jakou úlohu hraje laboratoř v komplexním procesu jazykové výchovy, a na závěr se zamýšlí nad tím, jaká je učitelova funkce v této laboratoři.

Studie Čestmíra Liška je výsledkem dlouhodobého soustředění teoretického bádání. Odráží fundovaný rozhled v dané problematice, mnohaletou didaktickou empirii a dlouhodobý výzkum procesu vyučování cizím jazykům. Práce vyniká širokou orientací ve světové odborné literatuře, systematickou analýzou zkoumaných otázek, kritickým srovnávacím pohledem i zdůvodněnou argumentací. Jde o vážný pokus z oblasti systematické lingvistické pedagogiky, který daleko překračuje úroveň studií, se kterými se setkáváme v jednotlivých didaktikách cizích jazyků. Zvláště je třeba vyzvednout tu skutečnost, že se autoru podařilo zdůvodněně ukázat teorii cizojazyčného vyučování jako vyhraněné pedagogickou disciplínu, která sice těsně souvisí s lingvistikou, ale při řešení svých problémů užívá pedagogického analytického aparátu, pedagogických výzkumných metod a pedagogických kategorií.

Vladimír Jůva

Janina Koblewska, Škola a prostředí masového vplyvu (film, televize, rozhlas), SPN, Bratislava 1969, překlad Dušan Hapala a Július V. Trebišovský, 201 stran.

Uvedená publikace patří k těm, které se zajímají o oblast, z níž pedagogika 20. století dávno čerpala výchovné podněty a jejichž prostředky využívala k výchovnému působení, přičemž však samostatně tuto oblast jako celek až do poslední doby ze svého hlediska neanalyzovala. Jako by se tvrdilo, že máme film, televizní a rozhlasové relace, jichž lze velmi účinně využít pro výchovu, avšak jako by se nechtělo vidět, že existuje celá filmová produkce domácí i zahraniční promítaná v kinech, že existuje obrovský počet vysílacích hodin televize a rozhlasu, z nichž si žák a mladý člověk může vybírat podle svobodné volby nebo zcela náhodně. A o této produkci, které tvoří nejméně devět desetin možností diváka a posluchače, pedagogika dosud neuvažovala, neboť tato produkce nebyla vyrobena s tím výchovným cílem, jaký sleduje škola. Přitom však charakter mladého diváka ovlivňuje, je mládeží konzumována a má velký vliv mj. na formování mravní stránky osobností. (Vedle působení v oblasti výchovy rozumové, citové, estetické atd.)

Kniha Janiny Koblewské je součástí onoho proudu polské pedagogiky, která vykračuje za hranice školy, neboť si je vědoma toho, že výchova v plném smyslu toho slova je ovlivnění života vychovávaných, explikace situací, s nimiž se v životě mladý člověk setkává, a jejich výchovné využití. Byť jsou situace, které divák prožívá při shlédnutí filmu atd., vyvolávány pouze informací o skutečnosti, nikoliv skutečností samou, nebo byť jde o umělecké zpracování a ne o sdělení faktů, jsou to přece jen situace natolik působivé, že stojí za to se jimi zabývat.

Kniha vychází z obecné pojmové báze teorie informace, používá řady aspektů sociologie a od pořadů hromadných informačních prostředků dospívá až k jejich vlivu na mravní a rozumový vývoj mládeže. Poslední dvě kapitoly knihy jsou věnovány funkci hromadných informačních prostředků v práci školy a v mimoškolní práci. Kapitola IV (týkající se školy) byla upravena J. V. Trebišovským podle našich učebních osnov a s přihlédnutím k poměrům u nás. Kapitola II začíná otázkami chápání obrazů a slov, filmu, rozhlasu a televize a končí o tom, co se dětem a mládeži v produkci těchto prostředků nejvíce líbí. Bohatě pracuje s literaturou ze západních zemí, stejně jako kapitola III.

Třetí kapitola přináší mnoho podnětů k zamyšlení a mnoho zajímavých faktů. Autorka zde např. uvádí, jakou silou působí zhlédnuté dílo na děti různého věku, analyzuje působení různých typů hrdinů, kteří vystupují jako vzory chování i úpravy zevnějšku. Uvádí hrdiny pohádek, westernů, romantických příběhů a konečně neza-